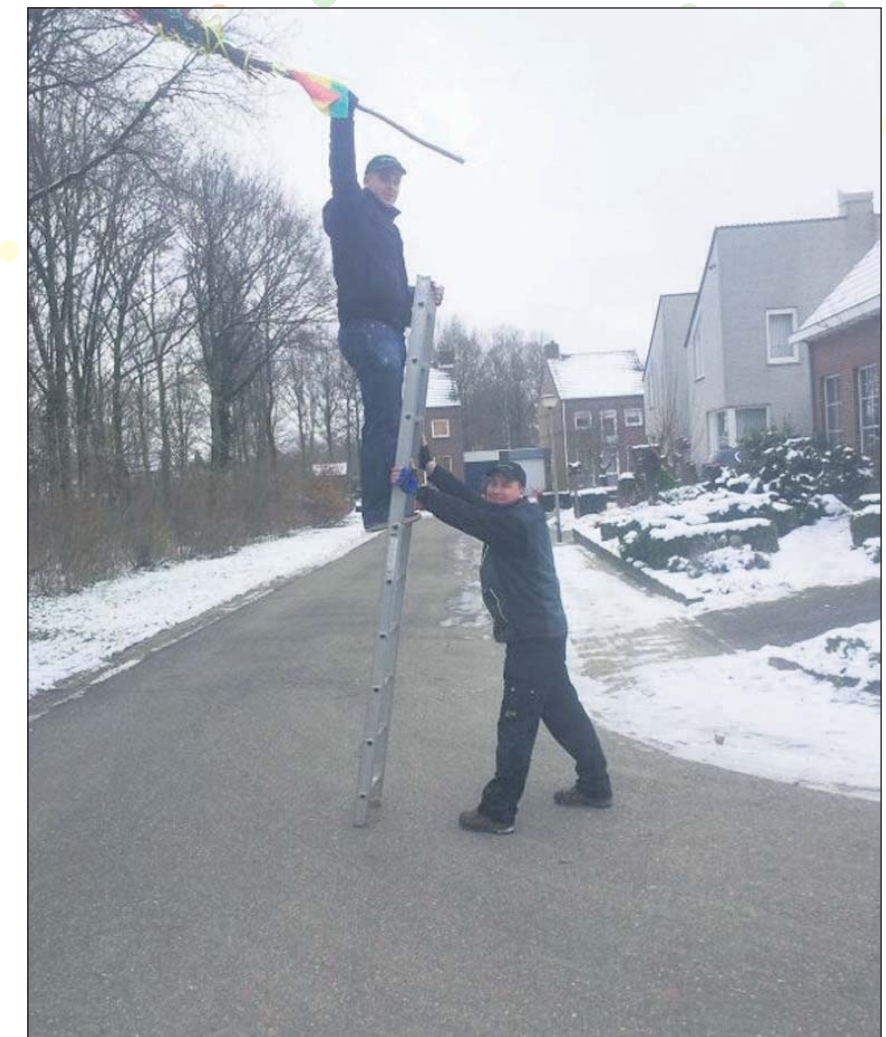

VASTELAOVEND

foto's De Sjaopswei

Vastelaovend is een hutspot van tradities die vaak wortelen in rituelen uit het (verre) verleden. Hoe het feest van nu de geest van onze voorouders weerspiegelt...

RITUELEN VAN VASTELAOVEND...

Horn haalt er de *baezem* door...

door **Guus Urlings**

Carnaval als reinigingsritueel. Het is een steeds terugkerend thema in de tradities die her en der verknoot zijn geraakt met *vastelaovend*.

Germanen, Kelten, Romeinen, ze hadden er allemaal hun rituelen voor: het verdrijven van de kwade geesten van de winter om plaats te maken voor het nieuwe leven en de nieuwe kansen van de lente. De slechte en karige tijden zijn voorbij, er wordt schoon schip gemaakt. De bezem gaat erdoor... Februari is niet alleen dé carnavalsmaand - *vastelaovend* valt immers het vaakst in de tweede maand van het

jaar - maar van oudsher ook de maand van de grote (geestelijke) schoonmaak. De naam februari is afgeleid van het Latijnse *mensis februarius*, wat letterlijk 'reinigingsmaand' betekent, en weer ontleend is aan *februus* (reinen, in spirituele, religieuze zin) en/of *februa* (reinigingsmiddelen). Mogen we de bezem het meest voor de hand liggende reinigingsmiddel noemen? Dat mag. Het is dan ook geen toeval dat die bezem nogal eens opduikt in de tradities van *vastelaovend*. In Horn, bijvoorbeeld, tijdens carnaval het rijk van de Sjaopskôp. Daar wordt in de aanloop naar carnaval nu al een jaar of twintig de *baezem gesjtoke*. Een traditie die (her)ingevoerd werd door de *Sjaopswei*, een car-

navalsgezelschap dat in 1986 werd opgericht om rond *vastelaovend* 'een aantal zaken die een beetje waren blijven liggen nieuw leven in te blazen', zoals Peter Wolters, een van de initiatiefnemers, het uitdrukt. Zaken zoals daar zijn: het openen van 'het seizoen' met 11 schoten uit het *kenônke*, het onthullen van een alternatief carnavalsmonument, het dansen van de *waever* en het verbranden van de *Bacchus* ter afsluiting van de *vastelaovend*. En het *baezem sjaeke*. „Een traditie die uit een ver verleden stamt”, zegt Wolters. „Toen ging tijdens de zonnewende de takkenbos van deur tot deur om het kwaad 'af te vegen', waarna die takkenbos - en daarmee het kwaad - werd verbrand. Vol-

gens weer andere tradities werd de bezem aan de buitengevel, naast de deur, gehangen om te laten zien dat het huis weer 'schoon' was geveegd, en dus klaar om gasten welkom te heten. Een teken dat je welkom was.” Dat laatste is bijvoorbeeld nog te zien in sommige delen van het Duitstalige gebied bij de *Strausswirtschaft* of *Besenswirtschaft*, de tijdelijke wijnterrassen of schenkerijen waar bezitters van wijngaarden in het seizoen hun product aan huis te verkopen. De takkenbos of -bezem aan de gevel is daar het traditionele equivalent van het bordje 'open'. De leden van de *Sjaopswei* maken de bezems zelf. Van berkantakken, zoals het hoort. Wolters: „We hebben er ie-

mand bij die nogal wat grond om het huis heeft en daar berken poot. En we weten waar en wanneer er - altijd in het prille begin van het jaar - gesnoeid wordt. De takken worden ter plekke tot bossen gebonden, steel eraan, klaar...” De eerste *baezem* is altijd voor de nieuwe prins van Horn. De prins van de Sjaopskôp, de man die ook 'op de *Sjaopswei*' de scepter zwaait. „Daarna gaan we drie zaterdagen achter elkaar op pad om de *baezems* te bezorgen bij de mensen - en dat worden er ieder jaar meer - die er een besteld hebben. Daar krijgen we dan wat geld voor - iedereen mag zelf bepalen wat hij geeft - en daarmee bekostigen en subsidiëren we weer allerlei carnavals-

activiteiten in Horn. Een nieuwe steek voor de jeugdprins, een carnavalsworkshop voor de basisschool, een carnavalsmiddag voor de mensen van de Zonnebloem, dat soort dingen.” Inmiddels zit de jaarlijkse rondgang van de *Sjaopswei* door Horn er weer op. Het halve dorp - of daaromtrent - heeft weer een *baezem* aan de gevel. Ten teken dat de *vastelaovend* eraan staat te komen, en ook, zegt Wolters, om het gevoel van gezamenlijkheid te benadrukken dat aan de basis ligt van carnaval. „Wie dit gebruik in ere houdt, is een optimistisch mens, iemand die het in zich heeft om slechte ervaringen achter zich te laten en de toekomst met

hoop en vertrouwen tegemoet te treden.” Maar wie zo'n bezem aan de muur gewoon leuk vindt, mag hem daar ook *sjaeke* zonder al die zware symboliek. Gewoon omdat het gebruik inmiddels niet meer uit de *vastelaovend* in Horn weg te denken is. Aswoensdag is opruimdag, ook voor de *Sjaopswei*. Dan worden alle bezems weer netjes van de gevels gehaald en veilig opgeborgen. „Een goeie takkenbezem gaat toch al gauw een jaar of vijf mee”, zegt Danny Wolters, een van de jongeren uit het gezelschap. Zonde om weg te gooien, dus. Zonde om te verbranden, ook. Daar hebben ze in Horn de *Bacchus* voor.

